

לשכת הרבנות אלעד

בראשות המרא דאתרא הגאון ר' מרדכי מלכא שליט"א

בד"צ אלעד * בתי הוראה * שרותי דת * רישום נישואין

נשיא וראש מוסדות "אור המלך" – אלעד

רשת מעונות יום, רשת גני ילדים, ת"ת "דרך המלך", ת"ת "פרי תואר", ישיבה קטנה "אורחות יהודה"

רשת כוללים "לקח טוב", מרכז שיקומי "אור המלך", קופת "מפעל החסד" אלעד

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

תורת פרשת בלק המלך

בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו:

במדבר פרק כב (ז) ויאמר אליהם לינו פה והלילה והשבתות אתכם דבר פאשר ידבר יקח אלי וישבו שרי מואב עם בלעם: (יב) ויאמר אליהם אל בלעם לא תלך עמהם לא תאר את העם פי ברוך הוא: (ג) ויקם בלעם שבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם פי מאן יקח קתתי לתלך עמכם: (ד) ויקומו שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו מאן בלעם תלך עמו: (טו) ויסף עוד בלק עליו שרים רבים ונקבדים מאלה: שאלה:

יש להקשות מדוע כאשר בלק שלח שרים לבלעם בפעם ראשונה הקב"ה סרב שילך איתם ולעומת זאת בפעם השנייה הסכים?

בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו.

ונקדים דברי הגמרא במסכת מכות דף י ע"ב אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא, ואמרי לה אמר רב הונא א"ר אלעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו. מן התורה, דכתיב לא תלך עמהם, וכתיב קום לך אתם; מן הנביאים, דכתיב אני ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריךך בדרך (זו) תלך, מן הכתובים, דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן:

הסבר הדבר בבלעם:

ובזה נראה לתרץ דהנה כאשר בלעם בפעם הראשונה שאל את הקב"ה אם ללכת, ענה לו הקב"ה שאין לו רשות לקלל כי ברוך הוא. ונמצא שבלעם בבקר היה צריך לומר לשרי בלק שאין הקב"ה מרשה לו לקלל את בני ישראל ולאץ שלא ללכת איתם.

ואולם בלעם הרשע אשר רוחו גבוהה וגאותו גדולה וכמאמר התנא, באבות פ"ה כל מי שיש בו ג' דברים נפש שפלה, וכו' מתלמידיו של אברהם אבינו, וכל מי שיש לו נפש רחבה ועין רעה וכו' מתלמידיו של בלעם הרשע, וברוב גאוותו כאשר קם בבקר השיבם שאין הקב"ה מסכים שילך עימם, ופרש"י דאמר להם שאין זה מכבודו ללכת איתכם, ולכן בלק שלח נוספים ומכובדים יותר, כיון שטענת בלעם הייתה מפני שאין זה כבודו ללכת איתם ולא מפני שהקב"ה אסר עליו לקלל. וכן היה שלח לו נכבדים יותר ואח"כ הקב"ה הסכים, מפני שהתורה רוצה ללמדנו בדרך שאדם רוצה ללכת מוליכין אותו, והרי אחרי שהקב"ה אמר לו שאין לו רשות לקלל כי ברוך, מדוע ענה תשובה שהקב"ה אמר לו שאין זה לפי כבודו ללכת עימם וזה גרם לשלוח שרים נוספים, אלא רצונך בגאווה וכבוד לכן אמר לו הקב"ה אם כך לך איתם אבל לא יעזור לך כלום כיון שאת אשר אני אומר את זה תאלץ לעשות וממילא לא יצא תועלת.

ובזה מובן שהתורה מאריכה לספר אפילו את הפעם הראשונה והשנייה והרי מכל קוץ בתורה דורשים תילי תילים של הלכות וכאן התורה מאריכה בפרטי המעשה. אבל להאמור ישנה כאן הדגשה מכוונת בסיפור פעם ראשונה ושניה שני"י מתגלה הענין הנפלא בדרך שאדם רוצה ללכת בה מוליכין אותו, ואם בטומאה כך הרי ק"ו בקדושה והמהרה שהבא ליטהר מסייעין לו, ולא רק פותחים לו.

וכן מצונו בפרעה שכתב האבן עזרא שמות פרק י פסוק כ (כ) ויחוק. על דרך שאז"ל, בא ליטמא פותחין לו (שבת קד, א): הכונה לבאר כיצד הקב"ה חיזק ליבו של פרעה שלא ישלח את בני ישראל, ולזה מבאר האבן עזרא מפני הכלל של הבא ליטמא.

הבא לטהר מסייעין לו:

ומאידך גדולה מידה טובה שבה נאמר הבא לטהר מסייעין לו, כן מתבאר מדברי שלמה המלך במשלי פרק מז פסוק ט לב אדם יחשב דרכו ויקח יבין צעדו: ופרש"י משלי פרק מז (ט) לב אדם יחשב דרכו - ללכת דרך ישר: וה' יבין צעדו - כמו ששוניו (שבת קד), הבא לטהר מסייעין לו:

וכן דרשו חז"ל במסכת שבת דף קד ע"א דאמר ריש לקיש מאי דכתיב {משלי פרק ג פסוק לד} אַמְלִלְצִים הוא יליץ ולענוים יתן חן: בא ליטמא פותחין לו, בא ליטהר מסייעים אותו.

וכן כתב הספורנו שמות פרק ג פסוק ד לבאר אצל משה בסנה. וז"ל וירא ה' כי סר לראות. להתבונן בדבר: ויקרא אליו אלקים. להודיעו, כאמרם ז"ל בא לטהר מסייעין אותו (שבת קד א) כענין ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר:

הוא יסוד דברי התנא באבות מצוה גוררת מצוה:

מבואר במסכת אבות פרק ד משנה ב בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כבחמורה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה:

וביאר המגן אבות לרשב"ץ על אבות פרק ד משנה ב ואמר, הוי רץ למצוה וכו' ששכר מצוה, מצוה. ושכר עבירה, עבירה אין זה ממנהגו של עולם כמעט הראשון, אבל הוא ממשפטי האלהים שמוליך האדם בדרך שרוצה ללכת בה, שנאמר 'אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן' [משלי ג לד]. ואמרו רז"ל בפרק ראשון מע"ז [נה א] וביומא [לח

לשכת הרבנות אלעד

בראשות המרא דאתרא הגאון ר' מרדכי מלכא שליט"א

בד"צ אלעד * בתי הוראה * שרותי דת * רישום נישואין

נשיא וראש מוסדות "אור המלך" – אלעד

רשת מעונות יום, רשת גני ילדים, ת"ת "דרך המלך", ת"ת "פרי תואר", ישיבה קטנה "אורחות יהודה"

רשת כוללים "לקח טוב", מרכז שיקומי "אור המלך", קופת "מפעל החסד" אלעד

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

ב] פרק אמר להם הממונה ובפרק הבונה [שבת קד א] ובפרק הקומץ רבה [מנחות כט ב], בא ליטמא פותחין לו, בא ליטמא מסייעין אותו. כלומר, מי שרוצה ללכת בדרך רעה מניחים אותו ומוצא פתחים להכנס בהם להרע, וזהו שאמר, 'הוא יליך', מניחם להליך, אבל הבא ליטמא, מסייעין אותו, ועל זה נאמר 'יתן חן', מסייע על ידם. מעשה עם המהר"ם לובלין:

ומסופר על הג' רבי מאיר שפירא זצ"ל ראש ישיבת חכמי לובלין' שכאשר נתכנסו פעם בלובלין כמה מראשי הקהילות עם רבני העיר ודנו בענין חשוב שהיה בו משום הצלת נפשות רבות מישראל והיו ביניהם כאלו שאמרו ענין זה שאנו דנים בו עתה הוא כבר מאתנו ולכן לא נוכל לבצעו בכוחותינו הדלים והצנועים, התערב הרב ואמר בהתרגשות רבותינו דרשו כידוע את הכתוב אצל בתיה ותשלח את אמתה את ידה, ועוד אמרו כי אע"פ שידה של בת פרעה קצרה היתה מלהגיע אל התיבה באורח טבעי נעשה לה נס וידה נתארכה אמות הרבה עד שהגיעה אל התיבה והצילה את משה, והנה יש מקום לשאול כאן מה היתה סבורה בת פרעה בשעה שהושיטה את ידה אל התיבה המרוחקת ממנה מרחק רב הלא משמע שלא נתארכה ידה אלא אחר שהושיטה אותה לעברו של משה, אלא המשיך רבי מאיר שפירא ואמר מפרשה זו עלינו ללמוד מוסר העכל והוא שלעולם על האדם לחתור אל המטרה הנכספת מתוך אמונה וביטחון בהקב"ה ואפילו נראית לו המטרה רחוקה מכדי הישג ידו באורח טבעי אסור לו להתייאש ולהשאיר במצב של אולת יד וחוסר אונים, ולפיכך אף אנו מורי ורבותי סיים רבי מאיר את הדברים החוצבים עשה נעשה למען המטרה הקדושה שלפנינו בכל כוחנו ומאודנו ואם נרצה ונעשה את כל מה שבכוחנו לעשות לבסוף בעזר ה' גם נצליח עכ"ל.

עוד מעשה עם הרב מבריסק על גיוס הבנות:

עוד מסופר שבגזירת הגיוס בנות היה פעם שכולם בממשלה הסכימו לגיוס והיה חסר רק את חתימתו של שר הפנים דאז שפירא שהיה בחו"ל בתקופה זו שלח לו הגרי"ז שניין שמוצאו מסביבת העיר בריסק אם כן הוא כפוף להוראתו ומורה לו שישאר בחו"ל עוד שבוע ושאל ומכל מקום מה זה יעזור סוף סוף אחרי שבוע הוא יחזור אמר לו הגרי"ז אעפ"כ ואחרי שבוע ביקש ממנו שיאמר שהוא חולה ויבקש אישור לעוד שבוע ואמר לו אם כן אין לדבר סוף ואמר לו אעפ"כ לכל הפחות שבוע זה ובינתיים קמה סערה ציבורית בארץ ובחו"ל והפגנות וכו' ונתבטלה הגזירה ושאלו להגרי"ז וכי ידע שכן יהיה ומעיקרא מה סלקא דעתך שהורה לו להשאיר שבוע וכי סבור היה ששבוע יעזור ואמר שעלינו מוטל ההשתדלות לדחות כמה שאפשר.

דברי הסבא מנוברדוק:

וידוע מאמר הסבא מנוברדוק רבי יוסף יו"ל זצ"ל שהיה אומר אף פעם איני חושב על דבר אם אני יכול לעשותו אלא אם אני חייב לעשותו אזי גם אוכל לעשותו בדרך זו הלך כל ימיו הלך והצליח. פעם אחת שאל אחד לר' יו"ל זצ"ל מהיכן הוא שואב את כל כוחותיו ענה לו בזה"ל דעו לכם כי אותם הכוחות אשר משקיע האב בשביל הצלת בנו מספיקים בכדי לבנות מאה ישיבות אם הצלת עולם התורה היתה חשובה לכל אחד כהצלת בנו יחידו הוא היה מוצא בנפשו את הכוחות בכדי לפתוח ישיבות כהנה וכהנה.

דברי הגר"ש אלישיב:

כיסוד זה כתב גם בספר דברי אגדה בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל וז"ל זוהי מדת ישראל בבוא עת שצריכים לעזרתו להציל את מי שזקוק להצלה לעזור ולבנות ולחזק את התורה והוא עומד מנגד כי ידו קצרה מלהושיע אז לא יקרה שום ניסים וישאר הענין נעזב ופרוע.

אבל אם יתן את ידו או אז תשתרבו ידו ולא ידע בעצמו מאין בא לו האומץ והכח הזה וכל זה מאותו הכוח של הבא ליטמא מסייעין בידו ופתחו לי פתח כחודו של מחמ' והנהגה זו שהושיטה בת פרעה את ידה למרות שברך הטבע לא היה בזה כל תועלת זו הוכחה חותכת שהלכה בדרך זו עכ"ל.

בידידות ואהבה
ובברכת שבת שלום ומבורך
מרדכי מלכא